

De ældres formue og gæld

På grundlag af Danmarks Statistiks nye årlige familiefordelte formue- og gældsstatistik, der i første omgang dækker situationen ultimo 2014, belyses formue- og gældsforholdene blandt de ældre på 65 år eller derover. De ældre sammenlignes med de yngre under 65 år, spredningen i nettoformuen blandt de ældre belyses, sammenhængen mellem formue og indkomst analyseres osv.

BO MØLLER

Specialkonsulent med ansvar for Danmarks Statistiks formuestatistik

Ny statistik fra 2014

En gennemsnitsfamilie bestående af 2 voksne, hvor hovedindkomstmotageren var mindst 65 år, havde ved udgangen af 2014 en samlet nettoformue på 4,4 mill. kr., mens gennemsnitsformuen for alle familier under ét uanset alder og størrelse havde en gennemsnitsformue på 1,7 mill.

Det er blot nogle få af de data, man kan finde i Danmarks nye formue- og gældsstatistik, en ny statistik, der i dagbladet Børsen er beskrevet som *'simpelthen verdens mest avancerede formuestatistik'*.

Formueforhold blandt de ældre

Med udgangspunkt i den nye statistik er det nu muligt i detaljer at belyse formueforholdene for den ældre del af befolkningen, hvilket er temaet for denne artikel. Hermed kan man give et vigtigt supplement til den mere traditionelle statistik om de ældres indkomstforhold, som er omtalt andetsteds i dette nummer af Samfundsøkonomen.

Inden beskrivelsen skal der lige gøres følgende mere principielle bemærkninger: Alle formue- og gældskomponenter er i opgørelserne lagt sammen for at danne hovedbegrebet: *Den familiefordelte nettoformue*. Men der er forskelle på de enkelte komponenter. En væsentlig forskel ligger i den forskellige likviditet. Fx kan man normalt ikke bare realisere hele sin pensionsopsparing. Har man en kapitalpension, de nye aldersopsparringsordninger, indestående i Lønmodtagernes Dyrtidsfond eller opsparet rettigheden til engangsudbetalinger i pensionskassen, så er beløbet normalt likvidt, når man er fyldt 60 år.

Men den samlede pensionsopsparing i form af en livsvarig pension eller en ratepension, der udbetales over typisk 10 år, kan normalt ikke udbetales på én gang. Selve værdisættelsen af pensionsopsparingen er heller ikke trivial. For de livsvarige pensionsordninger er det afgørende, hvor længe man lever, for hvor meget man får ud af opsparingen. Dør man dagen efter pensioneringen, vil opsparingen have været uden større værdi. For den faste ejendom – typisk ejerboligen og måske en fritidsbolig – er likviditeten også begrænset. I hvert fald kan man ikke være sikker på at kunne realisere hele den beregnede markedsværdi på kort sigt. For de øvrige formuekomponenter er likviditeten normalt god. Pga. denne forskel i likviditeten mv. siger samlebegrebet *'Familiefordelt nettoformue'* meget, men ikke alt om den pågældende families formuesituation.

Et andet problem er, at en formue på 2 mill. kr. måske for en enlig kan opfattes som betydelig, men er der tale om en større familie, er beløbet knap så imponerende. Når man belyser indkomstfordelinger, benyttes ofte en såkaldt ækvivalensskala til at *'justere'* indkomsterne, således at de bedre kan sammenlignes på tværs af familiestørrelse og fordeling mellem børn og voksne (se artiklen om ældres indkomst andet sted i bladet). At gøre noget tilsvarende omkring formuerne er dog ikke så ligetil. Hvis fx en 30-årigs pensionsformue er på 1 mill. kr., så ville den efter en ækvivalering efter antal personer i familien have en lavere værdi, hvis personen havde et par børn. Men på tidspunktet for starten for udbetalingen fra pensionsformuen er børnene sandsynligvis flyttet hjemmefra, og så vil den ækvivalerede formue igen være steget. Så i dette tilfælde har ækvivaleringen af pensionsformuen ikke rigtig givet nogen

Tabel 1. Yngre og ældre familiers formue og gæld

	30-64 år	65 år og over
Enlig:		
Nettoformue	971.296	1.696.862
Reale aktiver	671.130	884.951
Finansielle formuekomponenter	246.007	604.275
Pensionsformuer (ikke-beskattede indgår med 60 pct.)	511.870	472.866
Indestående under virksomhedsordningen	14.019	10.580
Prioritetsgæld	315.248	195.257
Andre lån	156.481	80.554
Par:		
Nettoformue	2.998.136	4.380.852
Reale aktiver	1.996.954	2.229.939
Finansielle formuekomponenter	549.351	1.264.016
Pensionsformuer (ikke-beskattede indgår med 60 pct.)	1.742.812	1.705.058
Indestående under virksomhedsordningen	58.282	58.864
Prioritetsgæld	1.023.241	664.400
Andre lån	326.021	212.625

mening. Hertil kommer, at der oftere for formuen end for indkomsterne er tale om, at beløbet kan være negativt, altså at gælden overstiger formuen. Det giver også store fortolkningsproblemer for en eventuel ækvivalering.

I det følgende afgrænses ældre til de familier, hvor hovedindkomstmotageren er mindst 65 år gammel. En familie er afgrænset som i Danmarks Statistiks indkomststatistik som personer, der bor sammen og har nogle bestemte indbyrdes relationer, der kan aflæses via folkeregistrets oplysninger (de såkaldte e-familier). Kun familier, hvor mindst 1 person på mindst 15 år har været fuldt skattepligtig hele året, medtages. Denne afgrænsning er valgt for direkte at kunne sammenligne formuedataene med indkomstdataene i Danmarks Statistiks indkomststatistik. Specielt til artiklens opgørelser over de ældre, er et lille antal familier med hjemmeboende børn udeladt, således at der kun ses på henholdsvis enlige og parfamilier.

Ældre sammenlignet med yngre

I tabel 1 bringes oplysninger om de ældres formueforhold sammenlignet med den yngre del af befolkningen. Alderen er i tabellen bestemt ud fra hovedindkomstmotagerens alder. Kun familier uden hjemmeboende børn indgår.

I alt er der i landet 983.619 unge familier på 30-64 år og 729.870 familier på 65 år og derover.

For såvel de enlige som parfamilierne bemærkes først og fremmest, at nettoformuen er væsentligt større blandt de ældre end blandt de yngre, henholdsvis 75 pct. større for de enlige og 46 pct. for parfamilierne. Især de finansielle aktiver (indestående

i pengeinstitutter, værdipapirer) er væsentligt højere blandt de ældre. Derimod er pensionsformuerne lidt mindre, hvilket bl.a. hænger sammen med, at de ældste kun i mere begrænset opfang i deres arbejdsliv har været dækket af arbejdsmarkeds-pensionsordninger. Hertil kommer, at mange kan have høvet en eventuel kapitalpension, og ratepensioner, der normalt løber i 10 eller 15 år, er måske brugt op. Specielt prioritetsgælden, især gælden i ejerboligen, er væsentligt mindre blandt de ældre, hvilket både kan skyldes, at de i højere grad har kunnet nå at betale gælden ud, men også at mange ældre, når de kommer op i årene, sælger deres ejerbolig til fordel for en mindre lejebolig. Det kan meget vel netop være provenuet af salget af ejerboligen, der gør, at de ældre har store beholdninger af finansielle formuekomponenter.

De ældste har mindre formue

Nu er de ældre naturligvis ikke nogen homogen gruppe. I tabel 2 er de ældres nettoformue fordelt ud på 3 aldersmæssige undergrupper.

For både enlige og parfamilier falder nettoformuen med alderen. Den lavere pensionsopsparing spiller her en vigtig rolle.

Tabel 2. Familiernes nettoformue efter alder og fordelt på enlige og par

	I alt	65-74 år	75-84 år	85 år og ældre
Enlig	1.696.862	1.967.558	1.556.933	1.351.013
Par	4.380.852	4.870.606	3.481.989	2.942.255

Tabel 3. Nettoformuen i intervaller fordelt på ældre enlige og par

Enlige							
	Mindre end -10 mill. kr.	-10 - -1 mill. kr.	-1 - 1 mill. kr.	1-10 mill. kr.	10-100 mill. kr.	100 mill.- 1 mia. kr.	1 mia. kr. og derover
Antal familier	51	934	237.079	190.456	6.277	118	5
Gennemsnitlig nettoformue, mill. kr.	-26,4	-2,2	0,3	2,7	18,7	212,4	1.779,0
Par							
Antal familier	93	870	56.570	216.518	20.673	216	10
Gennemsnitlig nettoformue, mill. kr.	-31,9	-2,6	0,4	3,7	17,5	192,1	5.865,7

Tabel 4. Formue og formuekomponenter blandt ældre fordelt efter indkomstgruppe

	1. femtedel	2. femtedel	3. femtedel	4. femtedel	5. femtedel
Nettoformue	971.450	926.747	1.738.944	2.956.018	7.266.569
Reale aktiver	668.512	564.581	1.004.287	1.589.055	3.291.430
Finansielle formuekomponenter	364.195	279.021	457.362	708.737	2.530.158
Pensionsformuer (ikke-beskattede indgår med 60 pct.)	208.246	303.153	637.442	1.213.247	2.475.299
Indestående under virksomhedsordningen	10.081	1.383	3.101	7.769	127.612
Prioritetsgæld	180.851	147.872	264.228	427.672	896.988
Andre lån	98.732	73.518	99.020	135.117	260.941

Dog bemærkes, at selv blandt de ældste er nettoformuen af betydelig størrelse, knap 3 mill. kr., blandt parfamilierne. Dette tal kan sammenlignes med opgørelsen af nettoformuen for alle landets familier under ét uanset familiestørrelse mv. En sådan opgørelse viser, at en gennemsnitsfamilie har en nettoformue på 1,7 mill. kr.

Spredning i formuen

Et er gennemsnit. Noget andet er spredningen i formuen inden for ældregruppen. Dette er vist i tabel 3.

Blandt de enlige har flest en nettoformue på op til plus/minus 1 mill. kr., mens parfamilierne naturligt har en større formue, så de fleste familier her har mellem 1 og 10 mill. kr. Familierne med den mindste nettoformue har i gennemsnit henholdsvis en gæld på 27 mill. kr. for de enlige og 32 mill. kr. for parrene. Her skal det dog bemærkes, at de pågældende familier godt kan besidde aktiver, der ikke har kunnet medtages i statistikken. I den anden ende af fordelingen finder vi milliardærerne, hvoraf der er 5 enlige og 10 par. Da der i Danmark i alt er 31 milliardærfamilier, tegner de ældre familier sig for næsten halvdelen. De hovedrige par har i gennemsnit en nettoformue på knap 6 mia. kr., mens de enlige milliardærer må klare sig med knap 2 milliarder kr. i gennemsnit. De 15 ældre milliardærfamilier råder i alt over 3,3 pct. af den samlede formue, som de godt 700.000 familier på 65 år og derover har. Det kan supplerende oplyses, at disse landets rigeste især har placeret rigdommen i aktier, men selvfølgelig har de fleste også 'anstændige' boligforhold osv.

dærfamilier råder i alt over 3,3 pct. af den samlede formue, som de godt 700.000 familier på 65 år og derover har. Det kan supplerende oplyses, at disse landets rigeste især har placeret rigdommen i aktier, men selvfølgelig har de fleste også 'anstændige' boligforhold osv.

Formue og indkomst

Der er naturligvis en sammenhæng mellem indkomst og formue. Denne sammenhæng har (mindst) 2 sider: På den ene side har en høj indkomst ofte været forudsætningen for at kunne opbygge en stor formue, hvis man da ikke har arvet eller vundet i lotteriet mv. På den anden side giver en stor formue normalt et pænt afkast i form af aktieudbytter, renteindtægter mv. Dette er belyst i tabel 4.

I tabellen er familierne sorteret efter størrelsen af deres disponible indkomst, idet der forinden er taget højde for, at en familie på 2 personer nok skal have en indkomst, der er større end den enliges for at give samme levestandard – men indkomsten behøver ikke at være dobbelt så stor. Ved beregningen tæller person nummer 2 i familien derfor mindre end 1, nemlig 0,5.

Nettoformuen vokser klart med indkomstniveauet, bortset fra, at nettoformuen faktisk er lavest blandt familierne, der

Tabel 5. Nettoformue fordelt efter hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske gruppe

	Nettoformue	Antal familier
Selvstændige	13.422.097	16.330
Lønmodtagere på højeste niveau	8.159.717	14.232
Lønmodtagere på mellemniveau	4.615.835	8.014
Lønmodtagere på grundniveau	3.183.615	13.298
Lønmodtagere i øvrigt	2.653.548	3.325
Lønmodtagere uden nærmere angivelse	9.690.011	12.077
Pensionister og efterlønsmodtagere	2.250.617	660.802
Øvrige ude af erhverv	1.356.610	1.792

indkomstmæssigt befinder sig i 2. femtedel af indkomstfordelingen. En forklaring kan være, at der i den laveste femtedel af familierne kan være tale om familier, der i det pågældende år har oplevet et midlertidigt indkomstfald, så de, netop fordi indkomstfaldet vurderes til at være midlertidigt, ikke har solgt ejerboligen osv. Det kan især gælde for de selvstændige. At dette måske kan være forklaringen, kan bl.a. ses af, at de reale aktiver, dvs. værdien af ejerboligen mv., er større i første end i anden femtedel.

Ældre i erhverv

I tabel 5 er familierne fordelt efter hovedindkomstmodtagerens socioøkonomiske gruppe.

Ikke overraskende er langt størstedelen af familierne pensionistfamilier, dvs. at pensionen tegner sig for størstedelen af indkomsten. Der er dog også en del af de ældre, der har fortsat erhvervsarbejdet efter 65-års-fødselsdagen. Den største nettoformue findes blandt de godt 16.000 selvstændige, der har en formue på godt 13 mill. kr. Næsthøjest er formuen blandt gruppen af lønmodtagere uden nærmere angivelse. Denne gruppe er meget sammensat, og vi ved ikke rigtig noget om den. I gruppen kan bl.a. indgå direktører i virksomheder med få ansatte, men med meget stor omsætning. Det skal bemærkes, at der i gruppen indgår nogle få milliardærer, der er med til at trække gennemsnitsformuen i vejret. I øvrigt er sammenhængen som forventet: Lønmodtagerne på højeste niveau (bl.a. direktører mv.) har den største formue, mens lønmodtagere på grundniveau og lønmodtagere i øvrigt (fx personer beskæftiget med rengøring mv.) har den lavest formue. I øvrigt skal bemærkes, at der i lønmodtagergrupperne indgår forholdsvis mange på 65 år, mens antallet så hurtigt falder med alderen. Gruppen ude af erhverv i øvrigt omfatter hovedsagelig personer på netop 65 år, der i løbet af året størstedelen af tiden fx har været arbejdsløse, inden de overgik til folkepensionen.

Formuen og ejerforhold til bolig

I tabel 6 er de ældre fordelt efter ejerskab til helårsboligen og underopdelt på enlige/par og aldersgrupper. En ejet helårsbolig er meget ofte det største eller et af de største aktiver, en husstand har.

I denne opgørelse er en ejet helårsbolig defineret som en bolig, som man ejer, og som man i følge folkeregisteret bor i. Det er altså uden betydning, om en bygning i BBR-registret eller andet sted er registreret fx som et sommerhus eller som blandet bolig og erhverv. Det afgørende er, om man faktisk bor på adressen. Det indebærer så på den anden side, at ejer man en anden ejendom, som man ikke selv bebor, så indgår den ikke som ejerbolig. Det kunne fx være en ejerlejlighed, der er købt som forældre køb og udlejet til sønnen/datteren. Den vil indgå under Anden fast ejendom. Andelsboliger indgår her som lejeboliger. Ejer familien fast ejendom i udlandet, så indgår den her som fritidsbolig, idet det antages, at der hovedsagelig vil være tale om netop fritidsboliger. Selvfølgelig kan andre former for fast ejendom i udlandet (dog ikke ejede helårsboliger) også forekomme, men de kan bare ikke skilles ud i det eksisterende datamateriale.

Når man ejer fast ejendom, har man også tit lån med pant i ejendommen. For kreditforeningslån kan vi umiddelbart koble lånene med de enkelte ejendomme. For prioritetsgæld til kommunerne (lån til pensionister til betaling af ejendomsskatter samt boligydelse ydet som lån) drejer de sig udelukkende om ejede helårsboliger. For prioritetsgæld i pengeinstitutter og pantebrevsgæld i depot ved vi desværre ikke, om lånene vedrører helårsboligen, fritidshuset eller anden fast ejendom.

Der er ikke overraskende meget stor forskel på nettoformuen mellem boligejere og lejere. Jo ældre familien er, jo mindre andel udgør gælden i den faste ejendom af markedsværdien af ejendommen – dvs. at de ældste i høj grad har betalt kreditforeningsgæld mv. helt eller næsten helt ud. Jo ældre familierne bliver, jo færre bor i ejerbolig, hvilket nok er et resultat af, at

Tabel 6. Formue og gæld efter ejerforhold til bolig

ENLIG						
	<i>Boligejer</i>		<i>Lejer</i>			
	65-74 år	75-84 år	85 år og ældre	65-74 år	75-84 år	85 år og ældre
Antal familier	77.204	52.028	23.875	116.874	97.345	67.594
	Kroner					
Nettoformue	3.455.344	2.941.016	2.888.148	984.764	817.181	808.079
Reale aktiver i alt	2.108.979	1.959.169	1.894.813	282.715	267.307	234.328
Helårsholdig, ejer	1.708.490	1.706.022	1.750.834	.	.	.
Helårsbolig, andel	1.173	695	508	174.703	181.188	138.242
Fritidsbolig	112.608	71.554	50.475	42.599	31.618	21.360
Anden fast ejendom	286.708	181.017	93.673	65.413	54.501	74.816
Finansielle formuekomponenter	993.924	1.051.623	1.158.695	285.659	373.564	502.236
Pensionsformuer (ikke-beskattede indgår med 60 pct.)	1.126.523	433.896	179.534	533.813	232.760	100.293
Indestående under virksomhedsordningen	34.277	19.399	8.810	4.309	1.424	2.198
Prioritetsgæld i alt	637.429	399.371	261.232	42.793	25.661	17.698
Kreditforeningsgæld	601.454	353.506	205.529	37.406	19.267	11.959
Helårsbolig	494.001	304.222	186.484	.	.	.
Fritidsbolig	17.837	6.652	3.029	9.201	3.846	1.363
Anden fast ejendom	89.616	42.632	16.435	28.204	15.421	10.614
Prioritetsgæld i pengeinstitut	22.016	13.499	9.609	2.915	1.579	782
Prioritetsgæld til kommune, helårsbolig	12.240	31.809	45.999	1.879	4.645	4.924
Pantebrevsgæld i depot	1.719	558	197	594	170	95
Andre lån	170.930	123.700	92.263	78.940	32.213	12.401

PAR						
	<i>Boligejer</i>		<i>Lejer</i>			
	65-74 år	75-84 år	85 år og ældre	65-74 år	75-84 år	85 år og ældre
Antal familier	156.018	57.027	8.769	40.880	25.654	6.602
	Kroner					
Nettoformue	5.555.382	4.303.393	3.987.579	2.257.166	1.656.067	1.553.820
Reale aktiver i alt	2.909.031	2.442.402	2.272.699	689.868	522.448	461.202
Helårsholdig, ejer	2.118.649	1.986.661	1.967.143	.	.	.
Helårsbolig, andel	1.190	740	2.135	351.497	335.101	287.588
Fritidsbolig	294.019	188.336	103.906	194.348	118.572	72.619
Anden fast ejendo	495.174	266.843	201.800	144.023	68.774	101.400
Finansielle formuekomponenter	1.457.715	1.536.839	1.666.739	516.073	641.683	844.582
Pensionsformuer (ikke-beskattede indgår med 60 pct.)	2.360.010	1.018.583	484.877	1.341.922	604.683	302.093
Indestående under virksomhedsordningen	90.277	38.221	19.965	18.126	6.731	3.332
Prioritetsgæld i alt	986.648	563.973	350.142	128.903	50.823	34.440
Kreditforeningsgæld	937.724	510.753	298.259	117.906	42.141	27.492
Helårsbolig	704.701	424.939	256.987	.	.	.
Fritidsbolig	52.976	22.009	7.444	45.867	17.096	5.608
Anden fast ejendom	180.048	63.806	35.112	72.038	25.045	23.271
Prioritetsgæld i pengeinstitut	35.012	22.534	12.454	7.955	4.004	1.783
Prioritetsgæld til kommune, helårsbolig	11.873	30.113	38.876	1.707	4.431	5.306
Pantebrevsgæld i depot	2.039	572	661	1.335	329	13
Andre lån	275.004	168.679	105.999	179.920	68.656	21.780

bliver man relativt gammel, kan det være svært at passe en ejerbolig. Så er en lejebolig, herunder eventuelt en plejehjemsbolig el. lign., nemmere at have med at gøre.

Det er ikke kun boligformuen, der er forskellig blandt ejere og lejere. Det gælder i høj grad også for de finansielle formueposter (bankindeståender, værdipapirer mv.) og for pensionsformuerne. Forklaringen er nok den simple, at netop boligejerne generelt har og har haft en højere indkomst end lejerne, og de har derfor også haft mulighed for at spare mere op til pension. Hertil kommer, at boligejerne, i takt med at prioritetsgælden er faldet, har haft mulighed for at spare op i banken eller i værdipapirer mv.

Yderligere bemærkes, at boligejerne ud over formuen i helårsboligen også råder over en relativt stor formue i form af værdien af fritidsboligen. Derimod er der blandt lejerne en del, hvor den lejede bolig er en andelsbolig, og hvor der derfor er beregnet en markedsværdi af selve andelen.

Hvor bor de rige?

De rige og de rigtig rige bor typisk i andre kommuner end familier med en mere beskedne formue.

Som det kan ses i tabel 7, så bor familier uden større formue især i ø-kommunerne Langeland, Ærø, Bornholm og Læsø, men der er lidt forskel mellem de enlige ældre og parfamilierne. De enlige ældre uden stor formue bor bl.a. i Brøndby og Randers kommuner, mens disse 2 bykommuner kommer meget længere ned på listen, når det gælder parfamilierne. Blandt de mest formuende ældre familier er enigheden noget større: Såvel de enlige som parrene har især klumpet sig sammen i Hørsholm, Lyngby-Taarbæk, Gentofte og Rudersdal kommuner. Specielt skiller Rudersdal sig ud blandt parfamilierne med en gennemsnitlig formue på over 22 mill. kr., men forklaringen er simpel: Et lille antal af landets ældre milliardærfamilier har valgt at bo i Rudersdal, så de trækker pænt op i gennemsnittet.

Konklusion

Det er naturligvis svært at konkludere noget på baggrund af den nye formue- og gældsstatistik alene. Som nævnt bør formue og indkomst ofte ses i sammenhæng. Det er jo ingen ulykke at have en lille indkomst, hvis man samtidig har en stor formue. Det gør heller ikke så meget, at man ikke har nogen formue, hvis man har en god og fast indkomst.

Tabel 7. Mindste og største nettoformuer blandt ældre

Enlige:	Formue i mill. kr.
<i>Mindste formue</i>	
Lolland	1,0
Brøndby	1,1
Langeland	1,1
Bornholm	1,1
Randers	1,1
<i>Største formue</i>	
Dragør	3,0
Hørsholm	3,9
Lyngby-Taarbæk	4,3
Rudersdal	4,4
Gentofte	5,4
Par:	
<i>Mindste formue</i>	
Langeland	2,7
Ærø	2,8
Bornholm	2,8
Læsø	2,8
Lolland	2,9
<i>Største formue</i>	
Allerød	7,0
Lyngby-Taarbæk	8,6
Hørsholm	9,2
Gentofte	14,1
Rudersdal	22,3

Men helt generelt kan man måske konkludere, at de ældre som gruppe ikke har det så skidt endda, og som det fremgår i en anden artikel i dette nummer af Samfundsøkonomen, så har de ældres indkomster i de senere år udviklet sig positivt i forhold til andre grupper. Om det samme gælder for de ældres formuer, kan de nye data fra 2014 desværre ikke sige noget om.

KILDER:

Få mere at vide om formue og gæld på <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/formue-og-gæld>